

Condițiile scrise cu ocazia alegerii lui Gabriel Báthori ca principe al Transilvaniei și forma jurământului de atunci, care s-a scris în anul 1608:

TEXTUL JURĂMÎNTULUI PRINCIPELUI

Eu, Gabriel Báthori, principe ales al țării Transilvaniei, domn al partium Hungariae și comite ale secuilor etc., jur pe Dumnezeu cel viu, pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, pe întreaga Sfântă Treime, că, în imperiul meu și în țara amintită, voi respecta pe domnii magnați, pe nobili și cavaleri, săcuimea orașelor îngrădite și cele de câmp existente și în general toate naționalitățile, ordinele și statusurile, în religiile recepte, în alegerea liberă cu privire la principat, în libera pronunțare a votului și a voinței lor, în libertățile, legile și obiceiurile lor consfințite. Voi respecta și voi face să fie respectate decretul regelui Sfântul Andrei, decretul scris al Ungariei, donațiunile principilor dinaintea mea, cesiunile, privilegiile, promisiunile, asigurările, aprobările și cu menținerea drepturilor altora, articolele din trecut și de acum (și articolele trimise acum în Ecsed) și cele viitoare, întrucît nu au fost casate de legi contrare sau după aceasta nu vor fi casate, după conținutul decretului sau articolului; tuturor, fără considerarea persoanei, după puterile mele, voi servi legi drepte și voi face executări demne (covenite), nu voi supăra pe nimeni, nici nu voi supăra prin alții, nici în persoana sa, nici în proprietatea sa, nici în vitele sale, fără lege, nu voi lăsa nici pe alții să supere pe cineva după puterile mele, și nu voi introduce nici o înnoire în contra obiceiurilor bune și a libertăților de demult ale acestei țări; din contră, voi face totul spre folosul și binele general al acestei sărmâne patrii și a tuturor ordinelor dinăuntrul ei, precum și pentru libertatea după lege, după puterea mea voi fi pentru aceasta cît timp mă va ajuta Dumnezeu!²⁷.

CONDIȚIILE ACELUIAȘI PRINCIPE GABRIEL BÁTHORI

I. Că se obligă la libertatea religioasă și în aceasta să mențină și să ocrotească toate ordinele fără deosebire de persoane în exercițiu liber al cultului, ca pe timpul principelui Sigismund.

II. Întrucît ne-am păstrat principala libertate, alegera liberă (a principelui), în decursul multor războaie din trecut, prin vărsarea sîngelui nostru, cît și prin pribegii în afara patriei noastre, și am smuls-o și de la cei doi împărați în măsura în care s-a putut, pretindem de la Măria Sa să fie obligat toată viața sa să ne-o ocrotească și să ne-o mențină în orice împrejurare, și sub nici un motiv sau vreun compromis, fie prin facerea unui testament sau altfel, să nu stea împotriva liberății noastre, iar prin angajarea dorobanților de acum de Măria Sa, nu va pretinde sub nici o formă dreptul la arme s-au la schimbare în țară.

III. Conform promisiunii sale, Măria Sa să ne liniștească cu credința sa că prin înțelegerea cu dorobanții viteji nu ne va leza niciodată pe noi de la mic la mare, țara, cele trei națiuni, împreună cu "partium Hungariae", nici în credința noastră, nici în libertatea legilor noastre, nici în moșiile și granițele noastre, nici în persoanele noastre, nici în bunurile sau averea noastră de orice fel, ci mai degrabă îi va obliga și pe aceștia Măria Sa pentru binele și ocrotirea țării.

IV. Mai poftim și aceea ca Măria Sa să oblige cu credință pe dorobanții viteji, de la cel mai mic pînă la cel mai mare, să nu ne tulbure dreptul de libera alegere, în nici un fel de schimbări (de care să ne păzească Dumnezeu!) și interregnuri cu nici un fel de atacare sau răzvrătire, ci pe acela pe care-l vor alege cele trei națiuni, prin voință comună conform uniunii, să-l servească și ei cu credință, cît trăiesc, și lui și țării.

V. În această situație tulbure Măria Sa să se străduiască să păstreze patria noastră în stare pașnică între cei doi împărați, pentru că noi ne recunoaștem a fi insuficienți pentru a ne putea război în contra oricăruia; mai ales cu turcul să păstrez alianța, după obiceiul vechi al sărmanei noastre patrii și după modelul principilor premergători. Și cu cele două țări valahe să păstreze bună vecinătate.

VI. Măria Sa să se străduiască a orîndui în așa fel dregătoriile și starea dorobanților viteji, a generalilor, căpitanilor, locotenenților și a celorlalți dregători, ca să nu prejudicieze cu nimic și să nu fie spre dauna rînduielilor vechi și bune din patria noastră și a dregătorilor ei. Fiilor patriei să le dea dregătorii, după merit, fără deosebire de religie.

VII. Să respecte în această țară toate ordinele, nobilimea vitejii, orașele îngrădite, și orașele de cîmp, în libertățile, legile și drepturile lor, să respecte donațiunile, privilegiile, cesiunie, diplomele principilor dinaintea sa.

VIII. Întreaga secuime în vechile ei libertăți, pe care le-au respectat în trecut principii, de atunci de cînd principele Sigismund le-a acordat din nou libertatea, să o respecte și Măria Sa în toată rînduiala.

Articolul III

Condițiile principelui Gabriel Bethlen²⁸.

I. Va respecta libertatea religioasă a tuturor ordinelor în exercițiul ei obișnuit, conform articolelor, fără deosebire de persoane.

II. Avînd în vedere starea jalnică de acum a patriei noastre și exemplele lăudabile ale principilor de bună memorie din trecut, să se comporte în primul rînd și pe toate căile cu atîta supunere față de Sublima Poartă, ca de acolo să nu se producă ruina acestei biete țări. Să păstreze stăruitor pacea și bună vecinătatea cu creștinătatea, cu Majestatea Sa împăratul roman și cu Ungaris.

III. Cu voievozii din Moldova și Muntenia, care acum se află în țară, să se înțeleagă în așa fel, ca să încurajaze cu vecinătatea lor situația țării.

IV. Să aleagă lîngă persoana sa consilieri din toate trei națiuni, oameni conștiincioși, iubitori de legi, dreptate și pace, de ale căror sfaturi să fie atît de

legat, încît să nu facă fără știrea lor, în treburile interne sau externe ale țării, nici o alianță cu cei doi împărați sau cu celelalte țări învecinate; să nu împartă dregătorii principale sau donațiuni importante. Dacă vreunul dintre consilierii ar da Măriei Sale sfaturi vătămătoare, periculoase și fără conștiinciozitate în contra vreunui decret al țării, în contra libertăților și a legilor ei, după descoperirea adevărului să pedepsească un astfel de consilier, fără părtinire, cu prescripția și (pedeapsa) trădării.

V. Să fie respectate instrucțiunile, asigurările, donațiunile, privilegiile vechi și legitime ale domnilor, ale nobililor, ale orașelor întărite și de cîmp, ale secuilor și sașilor, care se mențin în vigoare.

VI. Să respecte el însuși și să facă să fie respectate și de alții articolele și hotărîrile date cu voința unanimă și obișnuită a țării; săracilor, fericților să le servească legi drepte, fără deosebire de persoane; să nu împiedece executarea sentințelor.

VII. Deoarece acum a trebuit să alegem principe cînd sînt atîtea oști în această țară, să fie obligat să nu împiedece pe nici o cale libera alegere cît va trăi, nu numai că va respecta-o integral pentru țară, dar va face să fie confirmată din nou de Sublima Poartă cu metodă cît mai bună, prin scrisoare de confirmare cît mai bună, prin scrisoare de confirmare obținută de la puternicul împărat.

VIII. În sfaturile ordinelor și adunările țării va garanta tuturor libertatea cuvîntului, pentru arătarea plîngerilor și dreptăților de orice fel.

IX. Dacă timpul permite, să caute să recîștige în condițiuni convenite toate bunurile fiscale și orice fel de venit al fiscului și să nu înstrăineze casele de graniță și hotarele țării, după puțința sa, mai ales fără știrea sfatului și a țării.

X. Ce fel de titluri acordăm acuma ca țară demnității princiare să nu le sporească nici să nu le schimbe fără știrea țării, ci să fie mulțumit cu ele.

Articolul IV

Condițiile principesei Caterina²⁹

I. Deoarece am ales, obștește, pe grațioasa noastră doamnă ca principe numai timp cît va purta numele Măriei Sale, a grațiosului nostru domn, și noi obștește promitem și ne obligăm la fidelitate față de principesă, pînă atunci, nu mai departe, nici altfel.

II. Măria Sa să nu pretindă nici un drept mai mult asupra Transilvaniei și asupra partium Hungariae, decît alegere liberă, cu privire la aceasta însă, să nu trateze cu nimeni, să nu-l transfere asupra altui principe, nici în ascuns, nici public, în nici o necesitate.

III. Cu toate acestea, ceea ce a înscris Măria Sa domnul nostru preagrățios; în acte de înzestrare, să se mențină Măriei Sale în întregime.

IV. Toată guvernarea și grija să fie a magnificului nostru guvernator, de acum sau care va urma, și a sfaturilor; iar Măria Sa să nu facă nimic în treburile obișnuite ale țării fără știrea și voința Magnificenței Sale și a sfaturilor.

V. Să nu ia în acest sfat în afară de fiii țării pe nimeni de națiune străină, în afară de acela pe care-l va primi Măria Sa ca persoană binemeritată, prin voința comună a domnului guvernator și a sfatului țării, să nu facă dregători din cei din națiunea străină, mai ales în cetăți, gardă constînd din națiune străină să nu țină nici în cetăți, nici pe lîngă persoana sa, în afară de lumea din curtea interioară din jurul ei, al căror număr să nu treacă de 200 persoane, socotindu-i pe toți.

VI. Iar pentru întreținerea acestora să fie obligat Magnificența Sa domnul guvernator, împreună cu toate statusurile țării, și pentru supravegherea lor să aibă putere deplină.

VII. Ca să nu asculte Măria Sa nici o misiune care privește țara și problemele comune, fără știrea magnificenței sale a domnului guvernator al nostru și a sfaturilor și să nu dea răspuns nici unui principe străin, nici misiune să nu trimită, fără știrea magnificenților lor.

VIII. Dacă ar muri magnificența sa domnul guvernator al nostru (pe care Dumnezeu să-l țină în viață), să fie obligată Măria Sa ca într-o lună să se aleagă alt guvernator; pînă atunci puterea aceluia să fie și să rămîna a sfatului, iar alegerea să fie după dorința întregului sfat.

IX. Iar dacă (Dumnezeu să ne ferească!) s-ar ivi astfel de tulburări în țară, pentru care Măria Sa din dorința și sfaturile rudelor sale apropiate, ar fi nevoită să plece din țară, deci în acel caz credem că Măria Sa milostivă va avea considerații binevoitoare pentru sărmana noastră țară și că Măria Sa preagrațioasă doamnă va lăsa intactă țara.

X. Măria Sa principesa noastră, luînd în mîină guvernarea țării, să aleagă un trezorer, după placul domnului guvernator și al întregului sfat, căruia, dîndu-i-se în mîină veniturile țării, tot atunci Măria Sa să hotărască conform dorinței domnului guvernator al nostru și a întregului sfat, în ceea ce privește modalitățile cheltuielilor pentru trebuințele țării.

XI. În cele patru religii recepte să mențină Măria Sa toate ordinele fără nici o vătămare.

XII. Să mențină pe domnii, pe nobilii, orașele împrejmuite și cele de cîmp, săcuimea, sașii, în privilegiile lor vechi și date legal, în donațiunile care au rămas în vigoare în concesiuni și în cesiunile temporare.

XIII. Deoarece menținerea sărmanei noastre patrii, după Dumnezeu, depinde de Sublima Poartă, Măria Sa să nu se rupă de Poartă, ci să intre în voia ei.

Articolul V

CONDIȚIILE PRINCIPELUI GHEORGHE RAKOCZI I³⁰

I. Deoarece Ștefan Bethlen, preagrațiosul nostru domn anterior, a făcut totul pentru menținerea noastră și îndepărtarea pericolului sărmanei noastre patrii, din îndemn adevărat creștinesc (umilindu-se prea tare pe sine însuși) că a renunțat la demnitatea de principe și a dat liberă votare pentru o nouă alegere; pentru această mare dragoste și pasiune, Măria Sa, preagrațiosul nostru domn nou ales, va menține

pe Măria Sa în demnitatea sa anterioară în averile și moșiile sale, și-l va ocroti și menține în contra tuturor pretendenților ilegitiți și nici Măria Sa a noastră de acum, nici supușii Măriei Sale nu vor vătăma demnitatea și cinstea Măriei Sale.

II. Deoarece Măria Sa a fost adevărat principe ales și consfințit legal, i se va respecta și menține intacte și nevătămate toate donațiunile și darurile, cesiunile temporare, concesiunile care au izvorât legal, întru cât ar fi din acelea.

III. Că nu se va rupe niciodată într-un timp de Sublima Poartă, nici nu se va năzui să rupă țara, ci va căuta întru toate voia ei și-i va presta omagiul cuvenit aceleia; alianța veche a Transilvaniei cu împăratul turcesc o va menține intactă, iar trimișii care se duc la Poartă îi va trimite conform obiceiurilor principilor anteriori prea lăudabili.

IV. Că nici în contra Majestății Sale imperiale romane, nici contra altor domnitori creștini și țări vecine, Măria Sa nu va porni armate de atac, dacă nu vor da motiv pentru aceasta, ci va ocroti pacea cu toată capacitatea sa.

V. Că Măria Sa va menține pe toți, fără deosebire de persoane, în cele patru religii recepte și în exercițiul liber al acestora și pe alții îi va face să-i mențină și că Măria Sa nu va trimite putere peste bisericile dintr-o religie și nu va face să fie ocupate, pentru respectarea religiei nu va persecuta pe nimeni dintre patrioți, ci va urma întru-aceasta exemplul lăudabil al principilor de fericită memorie, fără deosebire de persoane sau discriminare, știind de ce mare folos au fost faptele de această natură afit Măriei Sale cât și patriei noastre.

VI. Că Măria Sa va menține în situația serviciului și în funcția lor primele ordine, sfetnici și merituoșii dregători de acum ai țării noastre care vor voi să rămână, iar pentru străini nu-i va înlătura niciodată pe patrioții folositori, ci se va folosi de sfaturile și serviciile lor, dînd fiecăruia cinstea cuvenită în mod corespunzător după starea fiecăruia, și nu va permite nici celor de sub el să trateze necinstit pe fiii țării. Pe deasupra, nu va lucra fără știrea sfatului în chestiile interne și externe ale țării, cu cei doi împărați sau cu alte țări învecinate pentru confederație, nu va face nici în țară, nici în teritoriile aparținătoare țării, nici un fel de întărituri și fortificații, cetăți de granițe, hotarul acelora nu-l promite și nici nu-l înstrăinează sub nici un fel de pretext, ci și în cetățile de graniță va ține patrioți folositori.

VII. Că va menține pe domni, nobili, orașele împrejmuite și de cîmp, pe sași și secuimea în toate privilegiile, în donațiunile, concesiunile, cesiunile temporare vechi date legitim, conform conținutului decretului regelui Sf. Andrei.

VIII. Că nu va face niciodată să fie arestat înainte de judecată, sub nici un pretext sau mod, la acuzarea nimănui, vreunul dintre domni, nobili și alte ordine care beneficiază de libertate, ci prin citarea legală, după regula legii va face să fie apăsător sau condamnat, și nu va admite să se săvîrșească nici o violență din partea oricărui din supușii săi, ci în această privință va face să fie observat articolul referitor dat în ultima adunare ținută la Alba Iulia în anul 1613, cu ocazia învestirii preafericitului principe.

IX. Că în întreaga sa viață nu va împiedeca pe nici o cale libertatea alegerilor în țară, ci o va menține în întregime țării și nu va transfera nimănui demnitatea de principe și nu va trata despre aceasta cu nimeni, fără știrea țării.

X. Că va da libertate de cuvânt la toți, sfaturilor, ordinelor, în adunările țării pentru prezentarea oricăror plîngerii și dreptăți.

XI. Că va respecta condițiile uniunii hotărîte în trecuta adunare din Alba-Iulia în toate articolele sale fără nici o lipsă.

XII. Dacă cineva ar da Măriei Sale sfaturi păgubitoare pentru pericolul unora și ruina libertății țării noastre, contra aceloră să se observe articolul de mai sus, adică articolul din anul 1613.

XIII. Va respecta el însuși și va face și pe alții să respecte deciziunile și articolele ieșite din voința comună și unanimă a țării; va împărți adevărată dreptate săracului și fericitului, nu va împiedeca executarea sentințelor și la termen nu va lua parte la discuția nici unei judecăți, deși legea se apelează către el ca în fața supremului judecător.

XIV. Dat fiind că atît națiunea maghiară, cît și domnii noștri sași, precum și concetățenii obișnuiesc să-și aleagă din sînul lor dregătorii, comiții, săcuimea nefiind ultimul membru al acestei țări, Măria Sa să le dea din națiunea lor și dintre ei căpitani, judecători regești, generali, rămînîndu-i cu toate acestea din toate, Măriei Sale jurisdicția și demnitatea, iar alegerea judecătorilor regești în mod expres să fie în dreptul liber a scaunelor domniei lor. Și comiții să-i dea Măria Sa din comitatele lor.

XV. În privința situației cetății Odorheiul, Măria Sa va face propunere țării, despre aceasta țara hotărește printr-o singură voință cu privire la menținerea ei, spre folosul tuturor.